

KOLM SAJANDIT KOOLIHARIDUST RÕUGES

(Algus eelmises lehes)

Esimese kihelkonnakooli kui teise astme rahvakooli asutas 1804. a. Kanepi praost J. Ph. Roth. Liivimaa 1819. a. talurahvaseadusega tuli selline kool rajada igasse kahe tuhande meeshingega kihelkonda. Selles pidid õpetust saama 14—17 a. vanused noored, seaduse sõnul «isiäranis seesugused, kenneist vallakoolis nähtud, et Jummal neile rohkest vaimoandid jaganud, ning et nemad usinad õppimas ja oma viiside ja ülevõlpidamise poolest kiidetavad on olnud».

Seadussõnas nõutava õppeasutuse loomisele asus Rõuges esimesena tollal pastori asetäitja Reinthal. Ta püüab 1830. a. kevadel konventi veenda kõlblike vallakoolmeistrite ettevalmistamise vajaduses ja asutada selleks kolmeaastane kihelkonnakool. Möisahärrad lubavad asja oma kogukondadele ette panna.

Aastatel 1831—34 pidaski pastor oma kulu peal väikese, 5—6 õpilasega kihelkonnakooli nii suvel kui talvel. Kuna aga valdade vaesus, samuti aastakümne keskpaigas tabanud viljakaldused selle ettevõtmise jätkamise võimatuks tegid (pastor pidi kasvandikke isegi riietama), kooli tegevus lakkas. Samal ajal alustasid tegevust kihelkonnakoolid Harglas ja Põlvas.

30. detsembril 1844. a. otsustas Rõuge koolikonvent Ülemkirikueestseisjalt saadud määruse kohaselt lõpuks siiski kihelkonnakool asutada. Õppeplaani koostamine ja kogu plaani elluviimise initsiatiiv kuulus pastor R. G. Hollmannile.

Rõuge poiste kihelkonnakool alustas tegevust 1846. a. detsembris 24 õpilasega. Oma ettevõtmisest ja plaanidest tehtud ettekande Opetatud Eesti Seltsile avaldas pastor R. G. Hollmann 1847. a. ajalehe «Inland» lisas. Kirjutamise õpetamises peab ta tähtsaks mitte üksnes mahakirjutamist, vaid ka kirjandite valmistamise oskust. Kuivõrd tartumurdelisi õpikuid ja kirjandust oli vähe, näeb pastor paremaid väljavaheteid nn. «revali dialekti» õpetamises. Kasu arvab ta kasvavat veel õigele kõnelemisele: «Samuti võib revali kõneviisi tundmine järk-järgult selle taotluseks saada, et lõpuks see Rõuge—Haanja krohmakas keel mida ei tunta lakkab olemast

muude eestiaste pilkealusena.»

Rehkendamises peab kirjutaja maarahvast erinisti osavaks, kuid ta leiab vajaliku olevat neile ka kõrgemate arvude ja murdudega rehkendamist õpetada. Kõiges õpetuses tuleb aga panna pöörõhk kristliku õpetuse, eluviisi ja isamaa armastuse peale. Möisnike kartust, nagu võõrutaks kõrgem kool eestlasi tema seisusest ja teeks taile vastumeelseks põllutöö, Hollmann ei jaga.

Mida siis õpetati Rõuge kihelkonnakoolis? Esimesel aastakümnel olid põhidistsipliinideks piibliõugu, Katekismus, metoodiline lugemine, kirjutamises nii kalligraafia kui ortograafia, laulmine mitmel häälel, rehkendamine ja geograafia. Geograafiat õpetas R. G. Hollmann ise, kinkides koolile gloobuse ja seitse seinakaarti. Lugemist õpetati mõlema dialekti (tartu, tallinna) raamatutest, sest see kuulus 1849. a. avaldatud koolmeistriuskuste juurde.

R. G. Hollmanni poeg, järeltulija ka ametis, Fr. A. Hollmann alustab oma pedagoogilist tegevust reformidega. Opi-aeg kihelkonnakoolis pikenes, vaheaegadeaga 23. det. — 7. jaan., 1.—23. apr. ja 24. juuni — 26. august. Täiesti ootamatuks kujunes ettepanek «katse-liselt valdade vabal tahtel» ühe võõrkee- le, nimelt saksa keele, õppekavasse võtmine. Suurima heameelega tõdeb pasor 1863. a. kooli teates, et seekordsed eksamid viidi läbi täiesti saksa keeles. Murdelise tõlke asendas saksa keelest tõlkimine ja isegi 6 kirikulaulu kanti ette võõrkeeles.

Süvendatud keeleõppes polekski nagu midagi isäralist, kui 1872. a. kevadel poleks konvendi ametlikult kuulutatud saksa keel alamas klassis õppeaineks, ülemas klassis õppekeeleks. Vastuseks 1878. a. konvendi ülestõstetud küsimusele, kas mitte kaotada saksa õppekeel, kõlas kindel otsus: «Kellele ei meeldi Rõuge kooli korraldus, see viigu oma laps mujale kooli.»

1873. aasta sügisest hakati õpetama veel vene keelt, ning kümne aasta pärast on koolis keeletundide arv emakeeles kõrgemal kursusel 8 tundi nädalas, alamal kursusel 14 tundi nädalas, saksa keeles vastavalt 19 ja 13 tundi nädalas ning vene keelt mõlemas võrd-selt 9 tundi nädalas.

(Järgneb)
UUNO OJALA

